

Запропонована модель розвитку технологічної компетентності викладача іноземної мови в системі післядипломної освіти авіаційної галузі спрямована на подолання труднощів у використанні сучасних те-

хнологічних засобів, на неперервний розвиток творчого потенціалу і розкриває широкий спектр освітніх можливостей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гриценко В.И. Информационная технология: вопросы развития и применения / Гриценко В.И., Паньшин Б.Н. – К.: Наукова думка, 1988. – 272 с.

2. Кабардов М.К. Типы языковых и коммуникативных способностей и компетенций / Кабардов М.К., Арцишевская Е.В. // Вопросы психологии – 1996. – № 1. – С. 34 – 49.

3. Концепція педагогічної освіти // Інформаційний збірник Міністерства освіти України. – 1999. – №8. – С. 9 – 25.

4. Лозова О.А. Педагогічні умови професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови до використання інноваційних технологій навчання / Лозова О.А. // Мовна освіта в контексті Болонських реалій: Наук. конф. кафедри ЮНЕСКО КНЛУ. Київ, 24-25 лютого

2005 р. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2005. – С. 114-116.

5. Педагогика: [учебное пособие для студентов педагогических учебных заведений] / В.А. Сластенин, И.Ф. Исаев, А.И. Мищенко, Е.Н. Шиянов. – 3-е изд. – М.: Школа-Пресса, 2000 – 512 с.

6. Професійна освіта: Словник: навч. посіб. / Уклад. С.У. Гончаренко та ін.; За ред. Н.Г. Ничкало. – К.: Вища шк., 2000. – 380 с.

7. Josh Bersin (2004) The Blended Learning Book: Best Practices, Proven Methodologies, and Lessons Learned. Publisher: Pfeiffer John Wiley & Sons, Inc. Pages: 319.

8. Pritchard, A. (2007) Effective Teaching with Internet technologies. Pedagogy and Practice: Paul Chapman Publishing. 145 p.

Подано до редакції 11.03.13

УДК [378.147:004.78]:811.111

Т. А. Борова

ІННОВАЦІЙНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ СТУДЕНТАМ ВНЗ

У статті визначено сутність інноваційних інформаційних технологій у контексті розвитку іншомовної компетентності студентів вищого навчального закладу. Досліджено шляхи викладання англійської мови за професійним спрямуванням з використанням інноваційних інформаційних технологій студентам немовних спеціальностей. Показано результати застосування інноваційних засобів навчання.

Ключові слова: інноваційні інформаційні технології, розвиток, іншомовна компетентність, англійська мова за професійним спрямуванням.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток науки, техніки, інформаційних технологій багато в чому визначає вигляд сучасного світу, орієнтуючи освітні заклади на принципово нове розуміння результатів їх діяльності. Сучасний період розвитку суспільства характеризується суттєвим впливом комп'ютерних технологій, які пронизують усі сфери життя, утворюючи глобальне інформаційне середовище.

Головним фактором суспільного розвитку інформаційного суспільства визначено виробництво та використання науково-технічної та іншої інформації (З. Бзежинський, Д. Белл, Дж. Пелтон, А. Тоффлер, Х. Еванс та інші) [9, с. 268 – 269]. Як зазначають науковці, діяльність професіонала в інформаційному суспільстві безумовно пов'язана з науково-технічним розвитком та розвиненими телекомунікаційними засобами. Проблема широкого використання інформаційно-комунікаційних технологій у сфері освіти викликає зацікавленість у педагогічній науці в останнє десятиріччя.

У цьому ключі необхідно звернути увагу на концепцію сталого розвитку, яка визначена для постіндустріального суспільства. Концепція сталого розвитку є основою теорії соціальної політики в умовах глобалізації. Основою сталого розвитку є системний підхід та сучасні інформаційні технології, які дають змогу дуже швидко моделювати різні варіанти напрямів розвитку, з високою точністю прогнозувати їхні результати та обрати найбільш оптимальний [1]. Відтак дослідження шляхів застосування інформаційних технологій в освітній сфері, зокрема у процесі викладання іноземної мови для студентів ВНЗ є актуальним для сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В. Беспалько, Б. Гершунский, С. Зайцева, В. Иванов, Є. Полат, В. Монахов, М. Скаткін, О. Мінькова, Г. Селевко, І. Роберт та інші розглядали сучасні принципи педагогічного процесу з використанням інформатизованих систем навчання, а також методичні проблеми застосування комп'ютерних технологій у

навчальному процесі. Ефективність використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі викладання іноземних мов вивчали такі провідні вчені як: О. Єрбоміна, І. Костікова, О. Мінькова, Є. Полат, С. Петровська та інші. На тлі цих численних досліджень залишається недостатньо вивченим питання пошуку ефективних шляхів застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі викладання англійської мови за професійним спрямуванням студентам немовних спеціальностей.

Метою статті є аналіз шляхів залучення інноваційних інформаційних технологій у процес викладання англійської мови за професійним спрямуванням студентам немовних спеціальностей ВНЗ.

Поставлено такі **завдання**: визначити сутність інноваційних інформаційних технологій у контексті розвитку іншомовної компетентності студентів у вищому навчальному закладі, дослідити сучасні шляхи викладання англійської мови за професійним спрямуванням з використанням інноваційних інформаційних технологій навчання студентам немовних спеціальностей ВНЗ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інноваційні процеси охопили всю сферу вищої освіти, зокрема вивчення та викладання іноземної мови. Як стверджує Л. Ващенко інновації в освіті – "процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнення структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого стану" [3, с. 338]. Тобто відбуваються зміни в системі за рахунок нововведень, новацій, які завжди вносять зміни, тобто дестабілізують систему. З цих позицій закономірні зміни призведуть до розвитку.

Алгоритм розвитку складається з п'яти стадій: 1) стадія підготовки передумов його утворення, тобто зовнішній рух (цю стадію можна назвати початком процесу розвитку); 2) виникнення, тобто перехід до внутрішнього руху; 3) формування, тобто перетворення у новий процес розвитку тих умов, з яких він виник; 4) власне розвиток або зрілість процесу розвитку, тобто його існування на своїй основі; 5) відмирання, руйнування процесу (перехід його у нову якість). Використання цього циклу, на наш погляд, дає змогу розглянути функціональний цикл розвитку іншомовної компетентності, а саме: перший етап – визначення мети вивчення англійської мови на певному етапі професійного зростання (зміна наявної ситуації, висування нових вимог, поява нових подразників та створення ситуації напруженості); другий – аналітичний (аналіз наявного стану, усвідомлення необхідності руху); третій – планово-прогностичний (добір додаткової інформації і способів дії, творчий процес вироблення нових знань і способів дії на основі аналізу наявної інформації та взаємоприспосадування різних вимог – встановлення нових зв'язків, створення адаптивних моделей розвитку на основі діалогової взаємодії у модусах: викладач – студент, сту-

дент – студент, студент – освітнє інформаційне середовище); четвертий – виконавчий (вибір оптимальної моделі розвитку, самоорганізація розвитку іншомовної компетентності через спрямований самовплив, поточний самоаналіз, поточне самокоригування) та останній – корекційно-узагальнюючий на основі рефлексії (постійний зворотний зв'язок та прогнозування подальшого розвитку іншомовної компетентності через зовнішній контроль і самоконтроль, аналіз якісних і кількісних змін) [2].

Отже, за умови здійснення процесу розвитку іншомовної комунікації у студентів, за означенням вище циклом, спрощується розуміння того, що саме і на якому етапі необхідно розвивати і як діяти щодо формування іншомовної комунікативної компетентності у студентів ВНЗ. А саме поняття розвитку, інновації з філософської площини переходить до практичної реалізації, тобто зрозумілим стає зміст розвитку, який спрямовуватиметься на бажаний кінцевий результат, що узгоджений між суб'єктами розвитку.

Таким чином, включення інформаційних технологій до навчального процесу з вивчення англійської мови за професійним спрямуванням буде здійснюватися на третьому і четвертому етапах розвитку іншомовної компетентності, хоча можливість застосування комп'ютерних технологій і й оцінно-коригуючому процесі є ефективним та мотивуючим для навчання студентів. Таким чином, інформаційно-комунікаційні технології використовуються не тільки у процесі засвоєння знань, на етапі планування, закріплення, повторення, узагальнення та систематизації, виконуючи дидактичні функції, а й в управлінні цими процесами.

Зауважимо, що науковці розрізняють комп'ютерні технології та інформаційні. Так, Г. Селевко аналізуючи термін "нові інформаційні технології навчання", схильний до використання терміну "комп'ютерна технологія" у контексті технологій навчання, які застосовують комп'ютер. Отже, автор зазначає, що комп'ютерні (нові інформаційні) технології навчання – це процеси підготовки та передачі інформації тому, хто навчається, засобом здійснення яких є комп'ютер [8]. С. Зайцева та В. Іванов під інформаційною технологією розуміють процес, який містить сукупність засобів та методів збору, обробки та передачі даних (первинної інформації) щодо отримання інформації нової якості про стан об'єкта, процесу або явища (інформаційного продукту) [5]. Науковці підкреслюють, що термін "інформаційні технології" не є синонімом терміну "комп'ютерні технології", а значно ширше і містять у собі "комп'ютерні технології" як складник. При цьому, інформаційні технології, які засновані на використанні сучасних комп'ютерних та мережних засобів, утворюють термін "сучасні інформаційні технології". З огляду на зазначене вище, можна говорити про спільну основу терміну – "інформаційні технології", з інтерпретацією інноваційності, тобто нові або сучасні, що несе у собі однакове змістове навантаження слів. Тому вважаємо,

що таке визначення містить інноваційність, тобто новизну, розвиток, актуальність, отже, "інноваційні інформаційні технології" містять ті ж самі ознаки, що й зазначені вище терміни й мають свої функції у функціональному циклі розвитку іншомовної компетентності. Таким чином, інноваційні інформаційні технології, як і інформаційно-комунікаційні є узагальненим поняттям, яке описує різні пристрої, механізми, засоби, алгоритми обробки інформації. Важливим сучасним пристроєм є комп'ютер, що оснащений відповідним програмним забезпеченням та засобами телекомунікації разом з інформацією, яка на них розміщена.

Розділяючи класифікацію комп'ютерних технологій за Г. Селєвко, зауважимо, що інноваційна інформаційна технологія може здійснюватися у трьох варіантах, а саме: як "проникна" технологія (застосування комп'ютерного навчання за окремими розділами, темами тощо); як основна – визначальна, найбільш значуща з тих, що використовуються у даній технології частин; як "монотехнологія" (коли все навчання, все управління навчальним процесом, включаючи всі види діагностики, моніторинг, зворотний зв'язок, спираються на використанні комп'ютера). З огляду на специфіку викладання англійської мови, наголошуємо на важливості й іншої класифікації цієї технології, а саме: за організаційними формами (індивідуальна плюс система малих груп) та за типом взаємодії зі студентом: партнерство та співробітництво [8].

Звужуючи опис результатів дослідження, ґрунтуючись на зазначеному вище, зупинимося на стані застосування інноваційних інформаційних технологій у процесі викладання англійської мови за професійним спрямуванням студентам немовних ВНЗ.

Специфікою викладання англійської мови за професійним спрямуванням є те, що студенти набувають професійні та функціонально комунікативні компетенції у процесі користування англійською мовою. Це здійснюється шляхом інтеграції мовленнєвих умінь та мовних знань у рамках тематичного і ситуативного контексту відповідно до академічної та професійної сфер студента. Такі загальні сфери й ситуації, що пов'язані з роботою, визначають різні типи мовної поведінки. Отже, основною метою викладання англійської мови за професійним спрямуванням є формування у студентів професійних мовних компетенцій, що сприятиме їхньому ефективному функціонуванню у розмаїтті навчального та професійного середовищ [6, с. 83]. Таким чином, при застосуванні інноваційних інноваційних технологій необхідно враховувати професійну спрямованість змісту іншомовного навчального матеріалу з формування іншомовної компетентності у студентів немовних спеціальностей.

Н. Сахарова визначає іншомовну компетентність як результат професійної підготовки готовність до іншомовної діяльності у різних сферах у відповідності до пріоритетів самої особистості. Іншомовна компетентність не просто сукупність знань, умінь і навичок, що є результатом освітнього процесу, вона віддзерка-

лює взаємодію іншомовних знань, умінь та ціннісних відношень особистості [7]. Іншомовна компетентність відображає сутнісні характеристики комунікативної компетентності. З метою більш чіткого розуміння сутності іншомовної компетентності, науковці виокремлюють її компоненти. Так, у Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти комунікативні мовленнєві компетенції розкривають у трьох напрямках: лінгвістичні компетенції, соціолінгвістичні компетенції та прагматичні компетенції [4].

Технологічні можливості інноваційних інформаційних технологій потужні та багатоаспектні, зокрема мультимедійні засоби дають можливість організувати різноманітну навчальну діяльність студентів, а саме: використання прямого ефіру для огляду новин, Інтернету, різноманітних відео-, аудіо матеріалів, художніх та науково-популярних фільмів, професійно зорієнтованих кліпів, мультимедійних програм спеціально підготовлених для навчального процесу, електронних підручників, мультимедійних довідників, енциклопедій та словників та дозволяє створити комунікативне середовище для навчання, розвивати зацікавленість до вивчення англійської мови за професійним спрямуванням, створити умови, які максимально приближені до реально мовного спілкування англійською мовою при відсутності природного мовного середовища.

Нині розроблено програмне забезпечення з вивчення ділової англійської мови, що записано переважно на CD/DVD-ROM носіях. На практиці у нашому університеті деякі з них використовуються у процесі викладання англійської мови за професійним спрямуванням, а саме: Intelligent Business, Market Leader як основні навчально-методичні комплекси, а також додаткові матеріали: відеокурси Successful Presentation, Successful Meetings тощо, застосування ресурсів Інтернет мережі. Значну увагу приділяється використанню програмних продуктів, які створюються безпосередньо викладачами разом зі студентами у будь-яких інструментальних середовищах або середовища візуального проектування.

Мультимедійний матеріал може бути у форматі веб-файла, який передається за допомогою веб-браузера. Такий мультимедійний матеріал можна використовувати, щоб стимулювати обробку інформації в групах і активне навчання у форматі співробітництва та взаємодопомоги. Це сприяє підвищенню мотивації та покращенню якості розуміння між студентом та викладачем, при чому акцент робиться на холістичному розвитку студентів у ситуації навчання, яка містить самооцінювання та самоорганізацію в академічному процесі. Прикладом такого матеріалу є використання системи MyEnglishLab продукція Pearson Education. Ці системи навчання містять масиви матеріалів для роботи з англійською мовою. У якості експерименту нами були використані матеріали MyEnglishLab: Market Leader, а також MyGrammarLab и Speakout. Таке нове освітнє середовище вплинуло на викладання та навчання англійської мови за профе-

сійним спрямуванням у нашому університеті.

У даному контексті можна говорити про потужний комплексний вплив інноваційних інформаційних технологій на розвиток у студентів усіх іншомовних мовленнєвих вмінь інтегровано. Ефективність залежить від того, на який вид іншомовної діяльності спрямовується використання того чи іншого інформаційно-комунікаційного засобу відповідно до теми та мети заняття. Підготовка до занять з використанням інноваційних інформаційних технологій потребує багато часу. Проте необхідно зауважити, що застосування цих технологій стимулює не тільки студентів у вивченні англійської мови, а й у підвищенні кваліфікації викладачів англійської мови.

Протягом двох років на базі Харківського національного економічного університету проводяться іспит з Business English Certificate (BEC), як основного центру в м. Харків з проведення та підготовки до міжнародного іспиту з ділової англійської мови. З 2011 року склало іспит понад 100 студентів за міжнародною системою тестування (Cambridge ESOL Exams – BEC). За останні два роки кількість студентів та викладачів економічних дисциплін, які склали іспит зросло, так на рівні Preliminary – збільшилося на 5%, тоді як на рівні Vantage – на 15%.

Міжнародна сертифікація є певним підтвердженням якості навчання англійській мові за професійним спрямуванням в університеті та правильності вибору методів і форм у процесі викладання дисципліни "Іноземна мова за професійним спрямуванням" студентам.

Так, за останні два роки в університеті відбуваються постійні заходи щодо підтримки іншомовної

підготовки, що значно підвищує їхню конкурентоспроможність на ринку праці. Викладачі кафедри іноземних мов мають також міжнародні сертифікати з BEC. На кафедрі іноземних мов ХНЕУ створена система підготовки до цих іспитів як студентів, так і викладачів інших дисциплін, зокрема економічних.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. За результатами застосування інноваційних інформаційних технологій на заняттях з англійської мови відбулися зрушення до більш прискореного формування у студентів таких якостей як вмотивованість, цілеспрямованість, конструктивність, комунікативність, оперативність та креативність. Інтерактивне навчання на основі інноваційних інформаційних технологій дозволяє більш повно реалізувати цілий комплекс методичних, дидактичних, педагогічних та психологічних принципів, робить процес навчання більш цікавим та творчим. Використання інноваційних інформаційних технологій дає можливість враховувати рівень іншомовної підготовки студентів і є основою для реалізації принципів індивідуалізації та диференціації навчання. Використовуючи комп'ютерну мережу можна організовувати на занятті індивідуальну, парну та групову форму роботи, що моделює формат співробітництва та партнерства. При цьому дотримується індивідуальний темп роботи кожного студента.

Подальший науковий пошук буде здійснюватися в дослідженні ефективних методів навчання при дистанційній формі викладання та навчання англійської мови за професійним спрямуванням студентами ВНЗ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білорус О. Г. Глобальна перспектива і сталий розвиток: (Системні маркетинг. досл.) / О. Г. Білорус, Ю. М. Мацейко. – К.: МАУП, 2005. – 492 с.

2. Борова Т. А. Концепція адаптивного управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу / Т. А. Борова // Зб. наук. пр. "Теорія та методика навчання та виховання" – Харків, 2012. – С.11–23.

3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; [гол. ред. В. Г. Кремень]. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

4. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.

5. Зайцева С. А. Современные информационные технологии в образовании / С. А. Зайцева, В. В. Иванов – [Электронная версия]. – Шуйский государственный педагогический университет. – Режим доступа – <http://sgpu2004.narod.ru/infotek/index.htm>

6. Програма з англійської мови для професійного спілкування / Колектив авторів: Г. Є. Бакаєва, О. А. Борисенко, І. І. Зуєнок та ін. – К.: Ленвіт, 2005. – 119 с.

7. Сахарова Н. С. Развитие иноязычной компетенции студентов университета: дис. доктора пед. наук / Наталья Сергеевна Сахарова. – Оренбург, 2004. – 405 с. – Режим доступа: <http://www.twirpx.com/file/774854/>

8. Селевко Г. К. Педагогические технологии на основе эффективности управления и организации учебного процесса "Компьютерные (новые информационные) технологии обучения" / Г. К. Селевко – [Электронная версия], 2004. – Режим доступа – <http://www.rusedu.info/Article114.html>

9. Социальная философия: учебник / [под общей ред. Андрущенко В. П., Горлача Н. И.]. – Киев – Харьков: Издательский центр "Единорог", 2002. – 736 с.

Подано до редакції 13.03.13